

Nr 168.

Av fru **Lindström** och herr **Åman**, *angående personalförstärkning vid kommerskollegii monopolutredningsbyrå m. m.*

Sedan den 29 juni 1946 ha vi en lag, som i syfte att förebygga skadlig verkan av konkurrensbegränsning inom näringslivet stadgar, att sådana konkurrensbegränsningar skola övervakas av samhället. Organ för övervakningen, som skall ske dels genom registrering i kartellregister av konkurrensbegränsande överenskommelser, dels genom särskilda undersökningar av dylika överenskommelsers effekt på priser och produktion, är kommerskollegii monopolutredningsbyrå. Denna byrå, som varit i verksamhet under halvtannat år, har redan uträttat värdefulla ting. Vid årsskiftet 1947/48 hade byrån registrerat omkring 200 kartellavtal och andra liknande konkurrensbegränsade överenskommelser, och det är känt att det kostat byrån ett mycket hårt arbete att få fram sitt material. Det har sålunda varit ytterst tidsödande efterforskningar för att uppsåra de monopolistiska avtalen, få kontakt med de ansvariga avtalsparterna och erhålla fullständiga uppgifter. Till detta forskningsarbete, som givetvis måst utövas med fasthet, grannlagenhet och omdöme, har kommit arbetet med tolkningen av avtalen. Dessa ha nämligen inte sällan varit skrivna så, att det krävts ingående analyser av avtalsformuleringarna för att helt klarlägga bestämmelsernas innebörd. Utan att vilja göra gällande att ett organiserat samarbete inom näringslivet alltid eller ens i regel är till konsumenternas nackdel, våga undertecknade dock påstå, att en stor del av de konkurrensbegränsande överenskommelser, som monopolutredningsbyrån hittills registrerat, kan vara till nackdel för allmänheten.

Klarläggandet av konkurrensbegränsningar inom näringslivet och publicering av sådana avtal kunna i och för sig innebära ett korrektiv mot missbruk av monopolistisk maktställning. I de fall där missbruk konstateras kan nämligen publiciteten skapa en allmän opinion, som genom press på företagen gör ytterligare statliga ingrepp onödiga. Där emellertid publiciteten inte är tillräcklig för att lyckas undanröja behovet av ytterligare

åtgärder skall monopolutredningsbyråns material kunna ge anledning till andra ingrepp, t. ex. sänkning eller borttagande av ett tullskydd, som gjort det möjligt för monopoliet att utveckla sig, eller igångsättande av en konkurrerande produktion i statlig eller kooperativ regi. De specialundersökningar rörande verkningarna av konkurrensbegränsning inom vissa branscher på pris-, produktions-, omsättnings- eller transportförhållanden, som lagen förutsätter att monopolutredningsbyrån vid behov skall utföra, ha dock hittills inte medhunnits — endast en sådan fullständig undersökning och en partiell mindre specialutredning har man haft personal till.

Inte heller kartellregistreringen har kunnat få den omfattning som varit önskvärd med hänsyn till de betydande samhällsintressen som monopolutredningsbyrån bevakar och de stora arbetsuppgifter som föreligga. De hittills kartlagda och registrerade avtalen utgöra således endast en bråkdel av hela antalet sådana avtal. Medan man i Danmark, där motsvarande organ varit i verksamhet flera år, hunnit med att registrera något över 1000 avtal utan att ännu märka någon minskning i arbetsuppgifterna, räknar man med att det större, mer differentierade svenska näringslivet har flera tusen sådana konkurrensbegränsande avtal, som skulle behöva synas närmare och bringas till konsumenternas kännedom. Med nuvarande arbetsstyrka på monopolutredningsbyrån kan det komma att ta ett par decennier, innan alla avtal äro genomgångna, så mycket mer som det hela tiden parallellt skall bedrivas en övervakning över de kartellavtal som en gång registrerats. Redan har byrån mycket arbete med att utröna, om avtalsparterna upphävt tidigare registrerade avtal, prolongerat dem eller slutit nya avtal med kringgående av de stötestenar, varigenom vederbörande ådrogo sig offentlighetens uppmärksamhet förra gången.

Arbetet för byrån försvåras också av publiceringshinder. I början av verksamheten ombesörjdes en stor del av publiceringen av T. T. Sedan det från näringslivets sida klagats på vissa rubriceringar m. m. i de publicerade redogörelserna, har T. T. slutat distribuera material från monopolutredningsbyrån. Även färdigt, utredigerat material har nyhetsbyrån avböjt under förevändning att monopolutredningsbyrån numera själv utger ett kartellregister. Ifrågavarande lilla publikation trycks emellertid endast i 2 000 exemplar och utgår mest till statliga verk och bibliotek — högst 400 exemplar torde köpas av intresserade utomstående. Man kan inte fria sig från intrycket att intresset för att bringa till allmänhetens kännedom de prov på centraldirigering inom det privata näringslivet, som monopolutredningsbyrån samlat, är ringa eller obefintligt hos T. T. liksom hos tidningspressen i allmänhet, till vilken monopolutredningsbyråns material nu utgår utan T. T. som mellanhand.

Byrån har alltså mycket stora arbetsuppgifter och alldeles för få befattningshavare. Kommerskollegium har också såväl i sina anslagsäskanden

för budgetåret 1947/48 som för budgetåret 1948/49 framhållit, att monopolutredningsbyrån måste få den utökning av personalen, som vid byråns tillkomst förutsattes skulle bli nödvändig, när väl arbetet kommit igång och arbetsuppgifterna började växa. Kommerskollegium fick emellertid i fjol endast en mindre del av de personalförstärkningar kollegium begärt för monopolutredningsbyråns räkning och i år praktiskt taget ingenting. Ehuru departementschefen under 10:e huvudtiteln i årets statsverksproposition erkänner de av kollegium föreslagna personaländringarna som väl grundade, har han »i rådande läge» inte ansett sig kunna tillmötesgå kollegii förslag om omvandling till ordinarie befattningar av byrådirektörsbefattningen samt de tre nuvarande arvodesbefattningarna som förste aktuarie, förste byråsekreterare och aktuarie. Inte heller har han kunnat förorda kollegii begäran om nya tjänster, nämligen en förste aktuarietjänst med arvode, motsvarande lön i lönegraden Ce 29, en aktuarietjänst med arvode motsvarande lön i lönegraden Ce 24 och en befattning som amanuensaspirant i lönegraden Cf 17 samt ytterligare tre befattningar, som vi dock inte vilja aktualisera i detta sammanhang. Enligt under-tecknades mening äro emellertid de ovan preciserade önskemålen så starkt befogade, att riksdagen borde överväga, om det inte är möjligt att bevilja departementschefen och kommerskollegium det erfoderliga anslaget för att öka monopolutredningsbyråns kapacitet och bidra till att utveckla den till den effektivt arbetande institution den är ämnad att vara. Vad beträffar den önskade omvandlingen av nuvarande arvodestjänster till ordinarie har departementschefen valt en kompromiss, såtillvida att han tillstyrker att arvodesbefattningarna som förste aktuarie, förste byråsekreterare och som aktuarie överföras till löneplan — de två förstnämnda i Cg 29, den sistnämnda i Cg 24. Tillfredsställande är dock detta inte. Arbetet på monopolutredningsbyrån är som antytt ovan utomordentligt påfrestande. Byråns tjänstemän ha uppgiften att i samhällets intresse skaffa fram vissa upplysningar, vilka vissa intressegrupper önska hålla konfidentiella. Befattningshavarna löpa därigenom ständigt risken att bli anklagade för bristande omdöme och oväld. Utan stödet av en ordinarie anställning känna de icke den säkerhet de skulle behöva för att med fasthet hålla på statsmaktens auktoritet, och det är förståeligt, om de på grund härav skulle gå försiktigare och varligare fram än vad som är sakligt motiverat.

För de begärda nya tjänsterna behövs, anse vi, ingen ytterligare argumentering. Behovet av en personalförstärkning ha vi i det ovanstående redan sökt klargöra. Vi kunna förstå, om kostnaden för en sådan personalutvidgning kan väcka betänkligheter vid en flyktig granskning av frågan. Men betänkligheterna torde vika, om man sätter nämnda lönekostnad i relation till de stora besparingar för konsumenterna, som kartellregistreringen och därav föranledda kartellupplösningar kunna medföra och redan medfört.

Med återopande av det ovan anförda hemställa vi alltså,

att riksdagen måtte bevilja kommerskollegii monopol-
utredningsbyrå den uppflyttning av viss personal till
ordinarie anställning och den förstärkning av personalen
med tre tjänster i respektive lönegrad Ce 29, Ce 24 och Cf 17,
varom kollegium gjort framställning.

Stockholm den 24 januari 1948.

Ulla Lindström.

Valter Åman.
